

Suriyeli Öğrencilerin Bakışıyla Göç: Bir Metafor Analizi

Onur Aktaş¹

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Özet

Göç kavramının insanlık tarihi kadar eski olduğu birçok kaynakta görülen ortak bir noktadır. Bu durumun da bir sonucu olarak, göç olgusu birçok farklı disiplinde ulusal ya da uluslararası alanyazında kendisine karşılık bulmuştur. Ulusal alanyazında göç olgusu üzerine yapılan çalışmaların nicelik bakımından fazla olması, ülkemizin 2011 yılında komşumuz Suriye’de patlak veren savaştan kaçıp gelen insanlara ev sahipliği yapan en önemli ülke konumunda olması ile doğrudan ilintilidir. 2011 yılında, Suriye uyruklu insanların ülkelerinde meydana gelen iç savaştan kaçıp ülkemize sığınmacı statüsünde yerleşmesiyle birlikte göç olgusu her geçen gün gündemdeki yerini sağlamlaştırmaktadır. Göç olgusunun, sadece insanların mekânsal olarak yer değiştirmesi şeklinde gözlemlenmesinden ziyade göç edilen toplumlardaki sosyolojik ve kültürel tabanlı değişimler de göz ardı edilmemelidir. Göç olgusunu deneyimleyip ülkelerinden ayrılan ve ülkemizde geçici koruma statüsü altında öğrenimlerine devam eden Suriyeli öğrencilerin, toplumsal ve kültürel anlamda uyum sağlamları açısından eğitim ortamlarının önemi tartışılmazdır. Bu sebeple, eğitim öğretim hareketleri, Suriyeli öğrencilerin göç olgusundan olumsuz etkilenmemeleri adına yapılandırılmalıdır. Bu araştırmanın amacı, Suriyeli ortaokul öğrencilerinin bakış açısıyla göç kavramının zihinlerindeki analiz etmektir. Böylelikle, göç kavramını yakinen deneyimlemiş olan öğrencilerin gözüyle göç kavramına dair algılarının ortaya çıkarılması ve alanyazına sunularak sınıflarında geçici koruma statüsü altında bulunan öğrencilere sahip öğretmenlere, derslerini tasarlarken göz önüne alacakları bir alanyazın sunulması da araştırmanın amaçları arasındadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim desenine uygun tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Kahramanmaraş’ta öğrenim gören 31 kız, 10 erkek öğrenci olmak üzere toplam 41 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya konu olan veriler, “Göç ... benzer çünkü ...” cümlesinin tamamlanmasıyla toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, Suriyeli öğrenciler, göç olgusunu 5 kategori altında toplam 36 metafor ile açıklamışlardır. Buna göre, Suriyeli öğrenciler göç olgusunu en çok öğretmen (f=3) ve uçak (f=3) kavramlarına benzetmişlerdir. Suriyeli öğrenciler, göç olgusunu insanlığa faydalı olan, güvenlik ihtiyaçlarının bir sonucu olarak, yeniliklere öncü olan, yer değişikliği olarak ve sürekli/kalıcı olan şekilde geliştirilen kategoriler altında açıklamışlardır. Genel anlamda oluşturulan metaforlar, olumlu çağrışımlar taşımaktadır. Buradan hareketle, araştırmanın amaçları doğrultusunda çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geçici Koruma, Göç, Uyum, Metafor

Migration From Perspective Of Syrian Students: A Metaphoric Analysis

Abstract

It is a common point seen in many sources that the concept of migration is as old as human history. As a result, the phenomenon of migration has found its way into many different disciplines, national or international literature. The high number of studies on the

¹ MEB, Kahramanmaraş, onuraktas@outlook.com.tr, ORCID: 0000-0002-9457-5109, (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

phenomenon of migration in the national literature is directly attributable to the fact that our country is the foremost host for people who fled the war that broke out in our neighboring Syria in 2011. With Syrians fleeing the civil war in their country and settling in Türkiye in the status of temporary protection, the phenomenon of migration is strengthening its place on the agenda day by day. The goal of this study is to investigate how Syrian secondary school students conceptualize migration. The research was designed in accordance with the phenomenology pattern, which is one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of 96 secondary school students, 80 girls and 16 boys, studying in Kahramanmaraş. The data were collected by completing the sentence "Migration is like .... because ...". The data were analyzed by content analysis technique. According to the findings of the study, Syrian students explained the phenomenon of migration with a total of 36 metaphors under 5 categories. Accordingly, Syrian students most likened the phenomenon of migration to the concepts of teachers (f=3) and airplanes (f=3). Syrian students explained the phenomenon of migration under the categories developed as beneficial to humanity, as a result of security needs, pioneering innovations, relocation and sustained/permanent. In general terms, metaphors have positive connotations. From this point of view, various suggestions have been developed in line with the aims of the research.

Keywords: Temporarily Protection, Migration, Integration, Metaphor

1. GİRİŞ

Ülkemiz, coğrafi konumu sebebiyle yıllardır göç yollarının ana merkezi konumunda olmuştur. Bu durumun kanıtı olarak da topraklarında barındırdığı 3,7 milyon Suriyeli gösterilebilir (GiGM, 2022). Küresel çapta ise, dünya nüfusunun 3,6'sına ulaşan uluslararası göçmenlerin sayısı 281 milyondur. Mülteci ve sığınmacı sayısı açısından bakıldığında ise sırasıyla, 26,4 milyon ve 4,1 milyondur. Ülkemizdeki göç olgusuna benzer şekilde meydana gelen yerlerinden edilmeye maruz kalmış insan sayısı ise 55 milyona ulaşmıştır (McAuliffe & Triandafyllidou, 2021).

Göçler, tarihte bazen daha iyi bir hayat arayışından, bazen ekonomik zorluklardan ve bazen de zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Göç kavramının alanyazındaki tanımlarına bakıldığında, "yer değiştirme" ortak bir netice olarak ortaya çıkmaktadır. Erder (1986), "anlamli bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içerisinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler" şeklinde tanımlamıştır. TDK (2021) ise göçü "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" biçiminde ifade etmiştir. Goldscheider (1971) ise göç kavramını, ikamet adreslerindeki kalıcı yer değişikliği olarak tanımlanmıştır. Alanyazındaki göç tanımlarına bakıldığında uzaklık ve kalıcılık konusunun ön planda olması gerektiği anlaşılmaktadır. Göçün belli bir mesafe ve kalıcılıkta yapılmasının, göç kavramının tanımında olması gerektiğini bildiren çalışmalar mevcuttur (Sinha, 2005). Ne kadar

kısa ya da uzun, ne kadar kolay ya da zor olursa olsun, her göç içerisinde bir başlangıç ve bitiş noktası ve arada bir dizi engel barındırmaktadır.

İnsanlar çok çeşitli sebeplerden ötürü vatanlarından ayrılıp yeni yerlere gittiklerinde istenmeyen durumlar ile karşılaşabilmektedir. Bu ayrılığa ismini veren göç kavramının, göçe dâhil olan her türlü kişilere çok yönlü bir şekilde tesiri olduğu bilinmektedir. Sadece bir yerden başka bir yere göç eden insanların deneyimledikleri değil aynı zamanda göç edilen mekânın da değer kodlarında değişiklikler olması beklenmektedir (Ekici & Tuncel, 2015). Dahası, göç edilen yerde yaşayan insanların olgu dünyasında da anlam ve değer değişikliği görülmesi muhtemel bir durumdur. Göç eden insanların, göç ettikleri yerde yaşayan insanların mesleklerini elinden alan, ülkede işsizliğe sebep olan ve emekleri olmadan kamu hizmetlerinden faydalanan şeklinde kötü çağrışımları vardır. Bu noktada, uyum politikalarının geliştirilmesi ve çok yönlü bir biçimde uygulanması ileride gençlerin kendi kültürlerinden uzaklaşıp marjinalleşmeye doğru yol almasının önüne geçmekle birlikte insanların anlam dünyalarını inşa etme noktasında yardımcı olmaktadır.

Göçün çok yönlü tesirinin yanı sıra göç kararının neden ve nasıl alındığı da önemlidir. Haug (2008), göç kararlarının ve göç hareketlerinin büyük bir oranda ekonomik güdüler neticesinde ortaya çıktığını bildirmiştir. Bostan ise, (2017) bu konuda alanyazındaki çalışmaların yetersiz olduğunu savunmuş ve göçlerin çoğunlukla “zincirleme” ve “aşamalı” olarak gerçekleştiğini belirtmiştir. Aşamalı göçler, en yakın yerden başlanarak sonrasında çeşitli yönlerden fırsat barındıran uzak yere gerçekleştirilir. Zincirleme göçler ise, daha önce ailede göç eden birilerinin varlığı ve yönlendirmesi yoluyla gerçekleştirilir. İlk göçlerin kalıcı olmadığı, daha sonrasında yapılan zincirleme göçlerin ise uzun süreli ve kalıcı olduğu bilinmektedir (Erder, 1986). Castles ve Miller’e (1993) göre ise de günümüzdeki göç kavramına dair dört temel eğilimin varlığından söz edilebilir: göçün globalleşmesi, hızının artması, farklılaşması ve kadın sayısının artması. Göçün küreselleşmesi, göç alan ve veren yerlerde meydana gelen yayılımdır. Diğer bir deyişle, göç etkileşimine dâhil olan yerlerde meydana gelen kültürel çeşitlenmeden söz edilebilir. Göçün hızının artması ve hızlanması ise, göç olgusunda meydana gelen hacim artışıdır. Göçe maruz kalan yerlerdeki politika üreticilerinin politikalarını gözden geçirmesi gerekebilir. Göçün farklılaşması ise, göçmenlerin sadece işçi statüsünde olduğu algısının değişmeye başlamasıdır. Günümüzde çok çeşitli sebeplerden ötürü göç hareketleri meydana gelebilmektedir. Kadınsallaşma ise, göç olgusunda yer alan kadınların sayısının artmasıdır.

Göç kavramı, yüzeysel olarak bakıldığında kapsam olarak sadece göç eden ve göç edilen yerdeki insanlar olarak görülse de sebepleri bağlamında çok çeşitli değişkenlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Massey vd., (2014) mevcut konjonktürdeki göç dalgalarının sebeplerinin açıklanmasında neoklasik dönem verilerinin işe yaramayacağını savunmuşlardır. Kontuly ve Smith (1995), Amerika sınırları içerisinde göç hareketlerinin temel sebebinin işsizlik ve ekonomik kaygılar olduğunu bildirmiştir. Alanyazındaki pek çok göç teorisinin temelinde ekonomik nedenler yatmaktadır. Ancak, ekonomik temelli göçlerin dışında kalan sebepler incelendiğinde ülkemizdeki göçlerin ekonomik temelli olmadığı söylenebilir. Ülkemizdeki göç durumu, savaştan kaçıp gelen sığınmacıların zamanla ülkemizde kalıcılıklarının artması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Şimşek (2017), göç politikaları ve insan güvenliği konusu üzerine yaptığı çalışmada, ülkemizdeki geçici koruma statüsü altında hayatlarını devam ettiren Suriyeli sığınmacıların çoğunun ekonomik ve sosyal sebeplerden ötürü güvensizlik yaşadıklarını ve yasal statülerindeki belirsizlikler sebebiyle gelecekleri hakkında endişeli olduklarını bildirmiştir. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı, çeşitli baskı ve zorluklardan kaçıp ülkemize gelen Suriye öğrencilerin gözünden göç kavramının ne gibi bir anlama büründüğünü analiz etmektir. Bu analiz sürecinde metafor kavramından yardım alınmıştır. Özünde sembolik bir dil olma özelliği taşıyan metaforlar, isim, sıfat, zarf gibi çeşitli kelime türleri ile iki farklı kavram ya da fikri karşılaştırmaya veya benzetmeye yarar (Palmquist, 2001). Bilim açısından ise, kolayca ifade edilemeyecek sözel ifadeleri somutlaştırıyor olması önemlidir (Draaisma, 2007).

Tıkman vd., (2017) ilkököl ve ortaokul öğrencileri ile yaptıkları metafor çalışmada, öğrencilerin göç kavramını en çok kuş, daha sonrasında sırasıyla taşınmak ve gitmek ifadelerine benzetmişlerdir. Bu çalışmada, genel olarak göç kavramı olumsuz nitelikler ile eşleştirildiği görülmektedir. Yazarlar, bu konunun sebebi olarak ise gündemde mülteciler ile ilgili yaşanan olumsuz durumların öğrenciler nezdinde dışavurumu olduğunu belirtmektedir.

Kılınç vd., (2018) Mersin ilinde Geçici Eğitim Merkezlerindeki ilkököl kademesinde öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirdiği çalışmada, öğrenciler tarafından en çok üretilen metaforun “gitmek” olduğu vurgulanmıştır.

Duran (2019) ortaöğretim kademelerinde öğrenim gören 330 öğrencinin zihinlerindeki göç kavramını ortaya çıkarmak amacı ile gerçekleştirdiği çalışmada, “yeni bir hayata başlangıç olarak göç” kategorisi en çok yorumun olduğu kategori olarak göze çarpmaktadır. Duran (2019) gerçekleştirdiği bu çalışmada, göç kavramına yönelik olumlu metaforların ağırlıklı

olduğu görülmektedir. Çalışmada oluşan diğer metaforlar ise “kuş, umut, yeniden doğmak, yeni bir dünya” şeklinde meydana gelmiştir.

Türk ve Atasoy (2020) tarafından, kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan 8. sınıf öğrencilerin algılarındaki göç kavramını metaforlar amacıyla ortaya çıkarılmaya çalışıldığı araştırmada, öğrencilerin yaklaşık yarısının göç kavramına duygusal açıdan yaklaşmadığı; sadece bir yer değişikliği olarak algıladıkları, diğer yarısının ise duyuşsal açıdan yaklaştıkları bildirilmiştir. Çalışmadaki diğer ilgi çekici nokta ise, kırsal bölgelerde yaşayan öğrencilerin, göç kavramına daha pozitif anlamlar yüklemeleri; kentsel bölgelerde yaşayan öğrencilerin ise kırsaldakilere kıyasla daha olumsuz anlamlar yüklemeleridir.

Öztaş (2020), tarih bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışmasında 69 adet metafor üretildiğini, en çok kuş ve bavul metaforlarının ortaya çıktığını belirtmiştir. Metaforlar incelendiğinde, yaklaşık olarak yarısının negatif bir anlama sahip olduğu bildirilmiştir. Metaforların analizi sonucu oluşturulan kategorilere bakıldığında ise, çaresizlik/bilinmezlik içinde yol alış kategorisinde en çok metafor üretildiği görülmektedir.

Catalano (2016), göçmenlerin kendi temsilleri üzerine yaptıkları çalışmada, medyadaki göçmenlerle alakalı olumsuz çağrışımların rağmen göç olgusunu bir yolculuk ya da bir uygulama olarak görmelerini, alanyazındaki birçok olumsuz metaforların aksine önemli bir istisna olarak görmektedir.

Baider ve Kopytowska (2017) ise metaforların sosyal bir faktör olarak toplumun dinamiklerini etkileyebileceğini, mültecilere karşı işlenen nefret suçlarını meşrulaştırabileceğini, ayrıştırılan grup olan mültecileri sembolik olarak insanlıktan çıkarabileceğini ya da toplumu duyarsız hâle getirebileceğini belirterek metaforların önemli bir sosyal işlevinin olduğunu vurgulamıştır.

Soto-Almela ve Alcaraz-Mármol (2019) göç olgusunun metaforlar aracılığıyla betimlenmesinde kullanılan metaforların, mültecileri sembolik olarak insanlıktan çıkarma şeklinde yer almasını eleştirmiştir.

Alanyazındaki benzer çalışmalara bakıldığında, göç kavramının metaforlar aracılığıyla betimlenmeye çalışılan araştırmalar göze çarpmaktadır. Ancak, göç kavramının göçü bizzat deneyimleyen Suriyeli öğrencilerin gözünden betimlenmeye çalışılan araştırmalara rastlanmamıştır. Bu amaçla araştırmanın, alanyazına bu anlamda bir katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Suriyeli öğrencilerin zihnindeki göç kavramını analiz etmektir. Araştırmanın problem cümlesi “Suriyeli öğrencilerin zihnindeki göç algısı nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu doğrultuda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Suriyeli öğrenciler zihinlerindeki göç kavramını hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

2. Belirtilen metaforlar, özellikleri açısından hangi kategoriler altında sınıflandırılmaktadır?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada, Suriyeli öğrencilerin zihnindeki göç algısını ortaya çıkarmak amaçlı nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme, doküman analizi gibi çeşitli veri toplama araçları kullanılarak, doğal ortamda derinlemesine betimlemeler yapmaya olanak sağlayan türde araştırmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 45). Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim deseni ekseninde tasarlanmıştır. Olgubilim (fenomenoloji) çalışmaları, derinlemesine ve detaylı bir biçimde fikre sahip olmadığımız olguların çözümlenmesinde kullanılır. Bu tür çalışmalarda, veri kaynakları araştırmanın odağını oluşturan olguyu deneyimlemiş ve bu durumu dışı vurabilecek birey ya da kaynaklardır (Büyüköztürk vd., 2013).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Kahramanmaraş'ta bir ortaokulda öğrenim gören 96 öğrenci oluşturmaktadır. Ancak, metaforların ya da sebeplerinin belirtilmemiş olması gibi durumlardan kaynaklı elemeler sonucu, toplamda 41 katılımcı üzerinden çalışma gerçekleştirilmiştir. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde, araştırmanın konusunu en iyi yansıtan bir durum ölçüt olarak seçilebilmektedir (Akt., Baltacı, 2019). Araştırmacı tarafından oluşturulan ya da var olan ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall & Rossman, 2014, s. 74). Bu çalışmada ölçüt, göç olgusunu kendisi ya da ailesi bizzat deneyimlemiş olma şeklinde belirlenmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Demografik Veriler

		f	%
Cinsiyet	Kız	31	76
	Erkek	10	24
Yaş	11	2	5
	12	18	44
	13	12	29
	14	6	15
	15	3	7
Toplam		41	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere bu araştırmaya toplam 41 Suriyeli öğrenci katılmıştır. Çalışmaya katılan Suriyeli öğrencilerin çoğunluğunu (%76) kız öğrenciler oluşturmaktadır. Yaş grubu açısından ise, katılımcıların yaklaşık yarısı (%44) 12 yaş grubudur.

2.2. Veri toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan Suriyeli öğrencilerden zihinlerindeki göç algısını ortaya çıkarmak amaçlı “Göç ..... gibidir, çünkü .....” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Veriler, katılımcıların tercihlerine göre elektronik ortamdan ya da form ile yüz yüze toplanmıştır.

2.3. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Suriyeli ortaokul öğrencilerinin göç kavramına ilişkin algıları “Göç ..... gibidir, çünkü .....” şeklinde verilen cümleyi elektronik ortamda tamamlamaları ile elde edilmiştir. “gibi” kelimesi ile metaforun neye benzetildiği; “çünkü” kelimesi ile de metafora yüklenen mana ve sebep ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Verilerin analizi esnasında içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir tekniktir. İçerik analizi belirli bir sistematığe dayalı kodların geliştirilmesi ve metnin bazı kelimeleri üzerinden küçük kategoriler ile açıklandığı sistematik ve tekrar edilebilir bir teknik olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk vd., 2013, s. 240). İçerik analizi, nitel araştırmalarda toplanan verilerin işlenmesi ve bir araya getirilmesinde dört aşamada kullanılır: (1) Verilerin kodlanması, (2) Temaların bulunması, (3) Kodların ve temaların düzenlenmesi ve (4) Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 126).

Araştırmanın güvenilirlik çalışmaları, Miles ve Huberman (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre, iki kodlayıcı arasındaki görüş birliği %93 olarak bulunmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde, verilerin analiz edilmesi sonucu elde edilen bulgular tablolar hâlinde verilmiş ve açıklanmıştır.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Suriyeli öğrenciler zihinlerindeki göç kavramını hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?” şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların, göç olgusunu neye benzettiklerini ifade eden metaforlar, frekanslarına göre Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Göç Olgusuna Yönelik Üretilen Metaforlar ve Frekansları

No	Metafor	f
1	Öğretmen	3
2	Uçak	3
3	Gemi	2
4	Kalem	1
5	Çanta	1
6	Avukat	1
7	Kuş	1
8	Mühendis	1
9	Doktor	1
10	Polis	1
11	Otobüs	1
12	Anahtar	1
13	Araba	1
14	Ay	1
15	Kitap	1
16	Ev	1
17	İtfaiye	1
18	Ambulans	1
19	Bilim Adamı	1
20	Leylek	1
21	Jandarma	1
22	Yağmur	1
23	İş Hayatı	1
24	Pencere	1
25	Lamba	1
26	Okul	1
27	Gözlük	1
28	Maske	1
29	Şarkı söylemek	1
30	Şehirdeki güzel yerler	1
31	Eşarp	1

32	Anne	1
33	Silgi	1
34	Hastane	1
35	Yabancı Dil	1
36	Ayakkabı	1
Toplam		41

Tablo 2’de görüldüğü üzere, toplamda 41 öğrenci tarafından 36 adet metafor üretilmiştir. Suriyeli öğrenciler tarafından göç kavramına yönelik en sık tekrarlanan metafor öğretmen (f=3) ve uçak (f=3) olmuştur. Bunların ardından, en çok frekansa sahip metafor gemi (f=2) olmuştur.

3.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Belirtilen metaforlar, özellikleri açısından hangi kategoriler altında sınıflandırılmaktadır?” şeklinde belirlenmiştir.

Tablo 3. Suriyeli Öğrencilerin Göç Kavramına İlişkin Oluşturulan Metafor Kategorileri

Kategori	Metafor	Metafor Sayısı	f	%
İnsanlığa Faydalı Olan	Mühendis, Ay, Yağmur, Avukat, Doktor, Otobüs, Öğretmen (3), Uçak (3), Lamba, Gözlük, Hastane	11	15	36,6
Güvenlik İhtiyacının Bir Sonucu Olan	İtfaiye, Ambulans, Kuş, Polis, Ev, Jandarma, Maske, Anne	8	8	19,5
Yeniliklere Öncü Olan	Anahtar, Bilim İnsanı, Pencere, Yabancı Dil, Kitap, İş Hayatı, Okul, Silgi	8	8	19,5
Yer Değişikliği Olarak	Gemi (2), Araba, Şarkı Söylemek, Şehirdeki Güzel Yerler, Leylek	5	6	14,6
Sürekli/Kalıcı Olan	Eşarp, Çanta, Ayakkabı, Kalem	4	4	9,8
Toplam		36	41	100

Tablo 3 incelendiğinde, Suriyeli öğrencilerin göç kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar benzer özellikleri bakımından gruplandığında ortaya 5 kategori (insanlığa faydalı olan, güvenlik ihtiyacının bir sonucu olan, yeniliklere öncü olan, yer değişikliği olarak, sürekli/kalıcı olan) çıkmıştır. Metaforlar, katılımcıların gerekçe gösterdikleri fikirler üzerinden kategori hâline getirilmiştir.

Kategori 1: İnsanlığa Faydalı Olan

Suriyeli öğrencilerin, göç kavramını çoğunlukla (%36,6) insanlığın faydasına olarak algıladıkları yorumunda bulunulabilir. Bu kategorideki metaforlardan, mühendis; insanlığa faydalı olan, ay; karanlıkları gün yüzüne çıkaran, yağmur; hayatı temizleyen, avukat; hak ve

hukukları bilen, doktor; hastaları iyileştiren, otobüs; insanları sevdiklerine kavuşturan, öğretmen(3); yol gösteren, insan hayatını değiştiren, kültür aktarımı yapan, uçak (3); hayatı kolaylaştıran, hızlı olan, hasretlere son veren, lamba; insanlığa ışık olan, gözlük; daha iyi görüş açısı sunan, hastane; insanların sağlıkları için mecbur olduğu yer olan şeklinde benzetmeler aracılığıyla göç kavramının Suriyeli öğrenciler için faydalı bir eylem olduğunu belirtme noktasında göstermektedir. Bu kategorideki katılımcı cevaplarından bazıları şöyledir:

K3: *“Göç uçaklara benzer çünkü hayatlarımızı kolaylaştırır.”*

K14: *“Göç öğretmene benzer çünkü bizim hayatımızı değiştirir.”*

K23: *“Göç mühendise benzer çünkü insanlığa faydalı işler yapar.”*

K26: *“Göç lambaya benzer çünkü zor durumdaki insanlara ışık olur.”*

Kategori 2: Güvenlik İhtiyacının Bir Sonucu Olarak

Bunun haricinde, göze çarpan ikinci kategori (19,5), göçün güvenlik ihtiyacının bir sonucu olarak meydana geldiği şekilde görüş belirten öğrenciler tarafından oluşturulmuştur. Bu kategorideki metaforlardan, itfaiye; yangınları söndürmesi, ambulans; hayat kurtarması, kuş; özgür olması, polis; insanları zor durumdan kurtarması, ev; evde güvende hissedilmesi, jandarma; insanları düşmanlardan koruması, maske; hastalıklardan koruması ve anne ise; güven vermesi yönünden benzetim ilişkisi kurularak geliştirilmiştir. Bu kategorideki katılımcı cevaplarından bazıları şöyledir:

K2: *“Göç itfaiyeye benzer çünkü yangınları söndürür.”*

K9: *“Göç maskeye benzer çünkü insanları hastalıktan korur.”*

K15: *“Göç anneye benzer çünkü bizlere güven verir.”*

Kategori 3: Yeniliklere Öncü Olan

Katılımcı grubunun yaklaşık dörtte biri tarafından göç olgusu, yeniliklere öncü olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Bu kategorideki metaforlardan anahtar; başka kapıları açan, bilim insanı; büyük buluşlar yapan, pencere; yeni şeyler gösteren, yabancı dil; yeni dünyaları tanıtan, kitap, iş hayatı ve okul; yeni şeyler ve bilgiler öğretene, silgi ise; hata ve yanlışları silmeye imkân tanımak suretiyle yeniliklerin oluşmasına zemin hazırlayan yönleriyle ön plana çıkmaktadır. Bu kategorideki katılımcı cevaplarından bazıları şöyledir:

K4: *“Göç anahtar gibidir çünkü hayatlarımıza yeni kapılar açar.”*

K7: *“Göç pencere gibidir çünkü göremediğimiz yerler gösterir.”*

K11: *“Göç silgiye benzer çünkü hatalarımızı ve yanlışlarımızı silerek bize yeni bir sayfa açma imkânı tanır.”*

Kategori 4: Yer Değişikliği Olarak

Katılımcıların yaklaşık olarak %15'i tarafından göç kavramı, sadece yer değişikliği kategorisinde olan metaforlarla açıklanmıştır. Bunlar arasında, gemi, araba, şarkı söylemek, şehirdeki güzel yerler, leylek yer almaktadır. Bu kategorideki katılımcı cevaplarından bazıları şöyledir:

K8: *“Göç gemiye benzer çünkü bizim gibi bir yerden bir yere seyahat eder.”*

K24: *“Göç şarkı söylemek gibidir çünkü zihnimizde bir yerden başka bir yere götürür.”*

K25: *“Göç leylek gibidir çünkü devamlı olarak yer değiştirir.”*

Kategori 5: Sürekli / Kalıcı Olan

Suriyeli öğrencilerin, ülkemizdeki göç politikasına uygun olarak tekrar geri dönmeleri noktasına olumsuz yaklaştıkları açıktır. Nitekim bu durumun bir göstergesi olarak, geliştirilen son kategori, sürekli/kalıcı olan (9,8) ortaya konulabilir. Bu kategorideki metaforlardan, eşarp; kızların her yerde ve zamanda hep üstünde olması, çanta; bir yere giderken hep yanlarında taşımaları, ayakkabı; her zaman ayaklarında olması ve kalem ise; yazılanların kalıcı olabilmesi şeklinde benzetmelerle yola çıkılarak açıklanmıştır.

K3: *“Göç eşarp gibidir çünkü hayatımızda hep vardır ve olacaktır.”*

K39: *“Göç çanta gibidir çünkü göç ederken de yanımızda hep vardır.”*

K40: *“Göç kalem gibidir çünkü yazdığımız şeylerde kalıcıdır aynı göç gibi.”*

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Tüm dünyanın giderek daha fazla tanıklık ettiği göç olgusu, sadece göç alan yerlerin değil dünyanın birçok yerinde insanların tanıklık ettiği kavram hâline gelmiştir. Nitekim her bireyin zihninde farklı bir yere sahiptir. Bu olguyu bizzat deneyimleyen bir birey ile göç kavramına oldukça uzak olan bir bireyin ortak bir zeminde buluşup empati kurması kolay değildir. Böylece, uyum sorunlarının baş gösterdiği, ev sahibi ve misafir konumunda bulunan insanların birbirinden uzaklaşarak marjinalleşmeye doğru yol alacağını kestirmek zor değildir.

Bu araştırma, Suriyeli ortaokul öğrencilerinin göç kavramını neye benzettiğinden hareketle zihinlerindeki göç olgusunu analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda, toplam 36 metafor geliştirdikleri tespit edilmiştir. Suriyeli öğrenciler tarafından en çok üretilen metafor öğretmen (3) ve uçak (3) olarak kayıtlara geçmiştir. Alanyazında, göç olgusunun metaforlar aracılığıyla tespiti noktasında yapılan çalışmalarda en çok kuş (Canbaba, 2018; Çetin vd., 2015; Şentürk vd., 2017) kavramına benzetildiği görülmektedir.

Bu araştırma, bu bakımdan alanyazın ile farklılaşmaktadır. Bu durumun sebebi olarak ise bu araştırmanın çalışma grubunun göç sürecini bizzat ya da aile büyükleri aracılığıyla deneyimlemiş kişilerden oluşması gösterilebilir. Göç olgusuna bir şekilde şahitlik eden insanlar ile göç olgusunu bir öğrenme girdisi olarak tanıyan kişilerin benzetimlerinin aynı olamayacağı aşikârdır. Ayrıca, benzer çalışmalar daha önce Türk uyruklu öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Alanyazındaki metafor çalışmalarına bakıldığında, kuş metaforunun gerekçeleri incelendiğinde, bu öğrenciler göç olgusunu deneyimlediklerinden dolayı kuş metaforunun salt yer değişikliği olarak ortaya çıkışı anlaşılabilir bir durumdur. Ancak, bu çalışmadaki çoğu katılımcı, göç olgusuna salt yer değişikliği gözüyle bakmamışlardır. Aksine, kendi hayatlarından yola çıkarak, zor bir durumdan kaçış, hayat kurtaran, yol gösteren bir çıkış noktası ekseninde benzetimlerde bulunmuşlardır.

Suriyeli öğrencilerin göç olgusuna ilişkin geliştirdikleri 36 metafor 5 kategori altında toplanmıştır. Katılımcıların geliştirdikleri metaforlardan hareketle oluşturulan kategoriler şöyledir: insanlığa faydalı olan, güvenlik ihtiyacının bir sonucu olan, yeniliklere öncü olan, yer değişikliği olarak, sürekli/kalıcı olan. Suriyeli öğrenciler en çok, insanlığa faydalı olan (11 metafor) kategorisi altında; en az ise sürekli/kalıcı olan (4 metafor) kategorisi altında metafor geliştirmişlerdir.

Yağan (2020), okul müdürlerinin gözünden savaş, sığınmacılar ve Suriyelilere yönelik bakışlarını bir metafor analizi ile incelediği çalışmada, okul müdürlerinin sığınmacılara yönelik acıma duygusu beslediklerini, ancak ülkemizde de ileri de büyük problem yaratacağını düşündüklerini ifade etmiştir. Bu çalışmada, oluşan kategorilerden birisi de göçün insanlığa faydalı olduğudur. Buradan hareketle, her ne kadar göç sürecinin olumsuzlukları gündemde olsa da bazı öğrenciler tarafından bu süreç, olumlu karşılanmakta ve göç sayesinde hayatlarında meydana gelen olumlu hadiselerin olduğu vurgulanmaktadır. Göç olgusunu yakından deneyimleyen Suriyeli öğrencilerin bu olguya bakışı olumludur. Nitekim, bu bulgu ile paralellik taşıyan çalışmalar da mevcuttur. Damelang ve Haas (2012), göç olgusunun, iş gücünün karşılanması anlamında çok kültürlü yapıya sahip göç edilen mekanlarda faydalı etkilere sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Bulak (2015), göç olgusuna teorik bir bakış isimli yüksek lisans tez çalışmada göçün nedenlerini tartıştığı bölümde, insan onuruna yakışır bir biçimde ve güvenli olarak hayatlarını sürdürme amacı ile göç ettiklerini de vurgulamıştır. Bu çalışmada, ortaya çıkan metafor kategorilerinden biri de göç olgusunun güvenlik ihtiyacının bir sonucu olarak ortaya çıkmasıdır.

Suriyeli öğrenciler, zihinlerindeki göç kavramını güvenlik problemleri neticesinde ortaya çıkmış bir olgu olarak aktarmışlardır. Rumelili ve Karadağ (2017), eleştirel göç uzmanlarının, bir zamanlar göçü faydalı ve yararlı bir eylem olarak görürken günümüzde bir tehdit unsuru hâlini aldığını ifade etmiştir. Şimşek (2017) de, devletlerin insan güvenliğini devlet-sınır güvenliğinden sonra önceledikleri ve bu sebeple birçok göçmenin güvenlik sorunu yaşadığının altını çizmiş ve küresel ölçekte yaşanan sorunsallardan yola çıkarak göç politikalarının insanın güvenliğini önceleyen bir biçimde tasarlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu kategorinin meydana gelişi, Suriyeli öğrencilerin vatanlarında yaşadıkları güvenlik sorunlarından kaynaklı göç eylemini daha iyiye ve güzele bir kaçış olarak yorumladıklarının bir kanıtıdır. Bu anlamda, araştırmanın alanyazını destekleyen bir bulguya sahip olduğu söylenebilir.

Suriyeli öğrencilerin, göç kavramına yönelik geliştirmiş olduğu metaforların tamamı olumludur. Bu durum, Öztaş'ın (2020) çalışması ile farklılık göstermektedir. Öztaş'ın (2020) tarih bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışmada geliştirilen metaforların yaklaşık yarısı olumsuz bir anlamı çağrıştırmaktadır.

Gürgan (2018), okullardaki yöneticilerin Suriye'den göç kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaya çalıştığı araştırmasında, geliştirilen metaforların çoğunlukla olumsuz olduğunu bildirmiştir. Bu araştırmanın, alanyazın ile bu yönde ayrışmasının sebebi olarak Suriyeli öğrencilerin göç olgusunu bir kaçış noktası ve insanlığa faydalı bir olgu olarak algılamalarından kaynaklandığı yorumunda bulunulabilir. Suriyeli öğrencilerin 2011 yılında ülkelerinde meydana gelen bir iç savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kaldıkları unutulmamalıdır.

Altunal (2015), geçicilik – kalıcılık bağlamında göç olgusunu tartıştığı çalışmada, göç olgusunun salt bir mekân değişimi olmadığını, kişilerin beraberinde getirdiği bir takım kültürel ilişkileri de barındırdığını ifade etmiş ve ülkemizdeki çeşitli illerde, Tokatlılar Mahallesi, Trabzon Caddesi vb. bazı mahalle ve sokak adlarında bu ilişkilerin bir nişanesi olarak yer aldığını bildirmiştir. Bu çalışmada da Suriyeli öğrenciler, göç olgusunu sürekli olan bir kavram olarak algılamışlardır. Ayrıca, 90'lı yıllarda, her yıl ortalama 1,5 milyon mülteci evlerine geri dönebilirken bu rakam günümüzde 385.000 civarına kadar düşmüştür (UNHCR, 2019). BM Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi, mültecilerde, yerinde edilme durumunun geçici bir olgu olmaktan çıktığını ve mültecilerin ümitlerinin giderek azaldığını bildirmiştir (UNHCR, 2020).

Sonuç olarak, bu araştırmada göç olgusunun Suriyeli öğrencilerde olumlu anlamlar taşıdığı görülmektedir. Göç kavramına, çare olarak bir bakış söz konusudur çünkü Suriyeli aileler içinde buldukları zor durumdan kurtulmak için göç olgusunu deneyimlemişlerdir. Bu izlerin, Suriyeli öğrencilerde de görülmesi olası bir durumdur. Bu çalışmanın, alanyazından bulgular bakımından ayrıldığı konum, oluşturulan metaforların olumlu çağrışımlara sahip olmasıdır. Ancak, alanyazın genelinde göç kavramına genellikle olumsuz anlamlar yüklediği tespit olunmuştur (Çepni, 2013; Öztaş, 2020; Tıkman vd., 2017). Bu durumun uluslararası alanyazında eleştirildiği çalışmalara da rastlanılmıştır (Arcimaviciene & Bağlama, 2018; Baider & Kopytowska, 2017; Montagut & Moragas-Fernandez, 2020). Benzer şekilde, Soto-Almela ve Alcaraz-Mármol (2019) göç olgusunun metaforlar aracılığıyla betimlenmesinde kullanılan metaforların, mültecileri sembolik olarak insanlıktan çıkarma şeklinde yer almasını eleştirmiştir. Baider ve Kopytowska (2017) ise metaforların sosyal bir faktör olarak toplumun dinamiklerini etkileyebileceğini, mültecilere karşı işlenen nefret suçlarını meşrulaştırabileceğini, ayrıştırılan grup olan mültecileri sembolik olarak insanlıktan çıkarabileceğini ya da toplumu duyarsız hâle getirebileceğini belirterek metaforların önemli bir sosyal işlevinin olduğunu vurgulamıştır. Taylor (2021) ise göç kavramının olumsuz çağrışıma gelen metaforlar aracılığıyla betimlenmesi durumunda, toplumun kutuplaştırılabileceğine dikkat çekmiştir.

Ulusal alanyazında, göç kavramının olumlu çağrışıma sahip kelimeler aracılığıyla incelendiği çalışmaların aksine bu araştırmada, göç kavramını bizzat deneyimleyen ailelerin çocukları olarak araştırmada yer alan Suriyeli öğrencilerin gözünde göç kavramı, genel anlamda olumlu çağrışımlar ile betimlenmiştir. Bunun birincil sebebi olarak, ülkelerinde insanca hayat sürebilme umutlarının kaybolması ve yerine Türkiye’de yeni bir hayata başlangıç yapabilme şanslarının olmasından kaynaklı olarak göç kavramına olumlu baktıkları yorumunda bulunulabilir. Bu sebeple, ülkemiz ve dünya genelindeki göç politikalarının, sadece barınma, güvenlik vs. gibi ihtiyaçlar üzerine odaklanmaması, aynı zamanda uyum politikalarının da geliştirilmesi anlamında yararlı olacağı şüphesizdir.

4.1. Öneriler

1. Bu araştırma farklı değişkenler kullanılarak yürütülebilir.
2. Çalışma grubunu Suriyeli ve Türk karma öğrenci grupları yapılarak her iki grubun da geliştirdikleri metaforlar çeşitli değişkenler aracılığıyla incelenebilir.

3. Bu çalışmanın, alanyazındaki benzer çalışmalardan farklılaşması sonucu olarak Türk öğrencilerin göç kavramına olumsuz, Suriyeli öğrencilerin ise olumlu anlamlar yüklediği görülmüştür. Ülkemizde göç olgusunun olumsuz algısından çıkarılması adına medyaya büyük iş düşmektedir. Yapılan haberlerin toplumda kutuplaşmaya mahal vermeyecek şekilde tasarlanmasına dikkat edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Altunal, Y. (2015). Geçicilik-kalıcılık diyalektiğinde Türkiye’de göç olgusu. https://www.academia.edu/43263251/GECICILIK_KALICILIK_DIYALEKTIGINDE_TURKIYEDE_GOC_OLGUS_U.pdf.
- Arcimaviciene, L. & Bağlama, S.H. (2018). Migration, metaphor and myth in media representations: The ideological dichotomy of “them” and “us”. *SAGE Open*. DOI: 10.1177/2158244018768657.
- Baider, F., & Kopytowska, M. (2017). Conceptualising the other: Online discourses on the current refugee crisis in Cyprus and in Poland. *Lodz Papers in Pragmatics*, 13(2), 203.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bostan, H. (2017). Türkiye’de iç göçlerin toplumsal yapıda neden olduğu değişimler, meydana getirdiği sorunlar ve çözüm önerileri. *Coğrafya Dergisi*, (35), 1-16.
- Bulak, A. (2015). *Göç olgusuna teorik bir bakış*. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez No. 399592).
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Canbaba, Z. (2018). *Ortaöğretim öğrencilerinin nüfus ve göç kavramına ilişkin algılarının metafor yöntemi ile incelenmesi*. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez No: 515643).
- Castles, S., & Miller, M. J. (1993). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Palgrave Macmillan.
- Çepni, O. (2013). *Sosyal bilgiler öğretimi programında yer alan coğrafi kavramlara ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi*. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez No. 349065).
- Çetin, T., Kılcan, B., & Çepni, O. (2015). Examining secondary school students perceptions of the concept of migration a qualitative study. *International Journal of Education*, 7(3).
- Damelang, A., & Haas, A. (2012). The benefits of migration: Cultural diversity and labour market success. *European Societies*, 14(3), 362-392.
- Draaisma, D. (2007). *Bellek metaforları*. Metis.
- Duran, Ç. (2019). *Coğrafya öğretiminde göç üzerine metaforik bir çalışma*. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez No. 589226).
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Erder, S. (1986). *Refah toplumunda “Getto” ve Türkler*. Teknografik.
- Goldscheider, C. (1971). *Population, modernization and social structure*. Little Brown.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2022). Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler 2022. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

- Gürgan, U. (2018). Eğitim kurumlarındaki idarecilerin Suriye’den göç ve Suriyeli öğrenciler hakkındaki metaforik algıları. *Uluslararası Siyasal, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi Bildirileri*. (350-380).
- Haug, S. (2008). Migration networks and migration decision-making. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 585-605.
- Kılınc, F. E., Karayel, F., & Koyuncu, M. (2018). Türk ve Suriyeli çocukların göç kavramına ilişkin metaforlarının belirlenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 37-54.
- Kontuly, T., & Smith, K. R. (1995). Culture as a determinant of reasons for migration. *The Social Science Journal*, 32(2), 179-193.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. Sage
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (2014). Uluslararası göç kuramlarının bir değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 1(1), 11-46.
- McAuliffe, M. & Triandafyllidou, A. (2021). World migration report 2022. *International Organization for Migration*, 18, 25-38.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook* (2nd ed). Sage.
- Montagut, M. & Moragas-Fernández, C.M. (2020). The European refugee crisis discourse in the Spanish Press: Mapping humanization and dehumanization frames through metaphors. *International Journal of Communication*, 14, 69–91
- Öztaş, S. (2020). Tarih bölümü öğrencilerinin bakışıyla göç: Bir metafor analizi çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 523-535.
- Palmquist, R. A. (2001). Cognitive style and users’ metaphors for the web: An exploratory study. *The Journal of Academic Librarianship*, 27(1), 24-32.
- Rumelili, B., & Karadağ, S. (2017). Göç ve güvenlik: Eleştirel yaklaşımlar. *Toplum ve Bilim*, 140, 69-92.
- Sinha, B. R. K. (2005). Human migration: Concepts and approaches. *Foldrajzi Ertesito*, 3(4), 403-414.
- Şentürk, M., Tıkman, F., & Yıldırım, E. (2017). Göç metaforuna yolculuk: Bir fenomenolojik çalışma. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 104-126.
- Şimşek, D. (2017). Göç politikaları ve “insan güvenliği”: Türkiye’deki Suriyeliler örneği. *Toplum ve Bilim*, 140, 11-26.
- Taylor, C. (2021). Metaphors of migration over time. *Discourse & Society*, 32(4), 463-481.
- Türk Dil Kurumu (2021). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayını.
- Türk, H., & Atasoy, E. (2020). Ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin zihninde göç olgusu: Bir metafor analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 55, 26-44.
- UNHCR. (2019). Küresel Eğitimler Raporu 2019. Yayın Tarihi: 29.06.2020. Copenhagen. <https://www.unhcr.org/5ee200e37/>
- UNHCR. (2020). Dünyadaki insanların %1’i yerinden edilmiş durumda: UNHCR Küresel Eğilimler raporu 2019. <https://www.unhcr.org/tr/24189-dunyadaki-insanlarin-li-yerinden-edilmis-durumda-unhcr-kuresel-egilimler-raporu.html>.
- Yağan, E. (2020). War, refugees and Syrians through the eyes of school principals: A metaphor analysis. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 5(10), 1382-1436.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.